

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Orator Christianvs Caroli Regii E Societate Iesv

Reggio, Carlo

Romæ, 1612

Dispositiones variæ concionum vniuersè loquendo. cap. 5.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68672](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68672)

Decimoter-
tio locus ali-
quis commu-
nis.

primò totam Euangelicam historiam breui explicatione per-
currere, secundò aggredi locum aliquem communem, vtilem
immorando in rebus maioris ponderis, ea enim in quibus im-
moramur melius harent. Cicero monet Oratorem, vt cum na-
tus fuerit aliquem locum firmissimum suae causae, in eo commo-
retur, in eum omnes ingenij neruos intendant, tertio descendat
& applicet ad particularia; Alloquatur, peccatores terreat, bo-
nos consoletur, hortetur, affectus moueat prout materia exi-
git. Quarto ad perorationem veniat, per aliquam amplificatio-
nem, & exhortationem.

Dispositiones varia concionum vniuerse loquendo.

Cap. V.

Primò thesi-
cum hypo-
thesi.

Annotabo hic aliquas formas, & dispositiones còmunes,
quae diuersis concionibus, vt occasio sese offert iudicio
Concionatoris applicari possunt, in quocunque sint genere siue
habeatur concio de Euangelio, siue de qualibet materia. Pri-
mus modus esse poterit vt primo loco tractetur thesis aliqua
vniuersalis, secundo descèdatur ad hypothesim V.g. de ieiunio
loquar in genere, deinde de ieiunio quadragesimali. Thesi ser-
uiunt loci communes, hypothesi multae circumstantiae particu-
lares. Secundò in plerisque locis possum sequi ordinem quatuor
causarum: probandum mihi est V.g. animam nostram debere
in omnibus Deo adherere, & ad Deum confugere, & à Deo pen-
dere ex illo themate, Mihi autem adherere Deo bonum est,
ostendam id, primo quia Deus est sola causa & principium ani-
mae nostrae, quare opus habet pendere à causa sua, secundo quia
est finis noster ad quem semper tendere debemus, tertio quia
anima rationalis vt imago Dei debet continuum relationem
ad Deum representatum habere, ad eum conuersa esse eum
spectare semper; quarto ex parte causae materialis, quod multas
ob miserias ope Dei indigemus. Sic locuturus de Ecclesia
vel Regno Dei examinabo has easdem quatuor causas. Tertio,
Aliquando potest materia tractari hoc ordine, vt primò dicantur
ea quae ad essentiam rei pertinent, secundo quae ad circum-
stantias & accidentia: V.g. in mysterio Incarnationis & Nati-
uitatis, primo ipsum mysterium Verbi incarnati, quantum ad
vniõnem, & assumptionem, secundo circumstantia loci, tempo-
ris, modi. Sic de confessione, & sacramentis, primo essentia
confessionis & praeccepti, secundo modus & circumstantia con-
fessio-

Secundò or-
do quatuor
causarum.

Tertio quae
ad substantiam
& quae ad cir-
cunstancias.

passionis. Sic de iudicio vniuersali & particulari. Quarto, vbi
 aliquis actus ex diuersis obiectis potest considerari, vt locutu-
 rus de misericordia Dei, tractabo de triplici eius misericor-
 dia, scilicet in peccatores, Penitentes, & Iustos planè multipli-
 ti. Super verba, Reddite quæ sunt Dei Deo, dicam quid Deo,
 quid proximis, quid nobis debeamus reddere. Quinto si virtus
 vel actio bona sit suadenda, ex multis locis & argumentis, qua
 valent ad hoc, assumam ferè tria efficaciora, vt si velim persua-
 dere Eleemosynam dicam primò quàm ea nos Deo similes red-
 dat, secundo quàm sit homini propria, & conueniens maximè
 homini Christiano, tertio quantis priuilegijs cumuletur à Deo
 in presenti & futura vita. Sum concionaturus de ieiunio qua-
 dragimali assumam tria capita examinanda, ex multis quæ
 legi in scripturis, & apud Sanctos Patres, scilicet antiquitatè,
 necessitatè, ac vtilitatè. Sexto posset proponi materia tra-
 ctanda per modum quæstionis; & circa eam possem diuersas
 afferre sententias, non dico quæstiones scholasticas, abstrusas,
 & acutas, neque opiniones scholasticorum diuersas, nam hoc
 nullo modo esse faciendum in concionibus ad populū satis ali-
 bi monuimus, sed possum imitari ipsorum ordinem. V.g. ago
 de causa peccati, dicam aliquos referre ad influxus cælorum,
 aliquos ad malam complexionem, alios ad malam educatio-
 nem, alios ad tentationes demonum, & tamen veram causam
 alijs confutatis dicam esse malam hominis voluntatè. Si pro-
 ponatur quæstio de causa tribulationum, non est fortuna vel ca-
 sus, vel fatum, non sunt causæ naturales, non Dæmones, non
 semper peccata, sed Deus ipse est qui immittit. Septimò cum
 ago de aliqua virtute, aut vicio ex multis de quibus disputant
 Theologi & Philosophi, vt sunt nomina diuersa, natura, spe-
 cies, gradus, actus, proprietates, indicia, causæ, effectus, con-
 traria, remedia, seligam duo vel tria, quæ tractem, V.g. de ef-
 fectibus Sacramenti in illa verba, qui manducat me, viuert pro-
 pter me. De effectibus Orationis, multum valet deprecatio iu-
 sti assidua. De causis & conuenientia passionis Christi: oportet
 exaltari filium hominis. De gradibus humilitatis & peccati
 alicuius. De speciebus gulæ, ac superbiæ. De triplici iusti-
 tia commutatiua, distributiua, & punitiua in iudicibus. De di-
 uersis nominibus Spiritus Sancti, quæ eius proprietates & affe-
 ctus significant. Octauò aliquando acturus de aliquo subiecto,
 sicut dixi de sententia ex Euangelio supra, eligam vnam ali-
 quam sententiam & thema scripturæ, & colligam ordinem ex
 eius

Quarto actio
 aliqua.

Matt. 22.
 Quinto Eli-
 gere aliquot
 argumenta
 præcipua.

Sexto Quo-
 stio cum sen-
 tentijs.

Septimò Ex
 tota doctri-
 na pauca ca-
 pita.

Ioan. 6.
 Iacob. 5.
 Ioan. 3.

Octauò Sen-
 tentia scri-
 pturæ expli-
 cado verba.

eius

Gen. 17.

eius verbis V.g. sum acturus de memoria Dei continua & eha
praesentia ob oculos mentis habenda, sumam verba, ego sum.
Deus omnipotens, hoc primo loco examinabo, secundo. Am-
bula coram me, quid hoc sit, tertio & esto perfectus, quantum
in hoc exercitio inest perfectionis. Sic de iudicio Dei futuro

Sap. 3.

verba Salomonis sufficientem habent methodum: Accipiet ar-
maturam zelus illius, induet pro Thorace iustitiam, pro galea
iudicium certum, acuet diram iram in lanceam ubi exponam
quatuor considerationes, & hic modus tractandi & ordinandi
concionem est facilis, est grauis, est utilis. Non potest concio

Nono Ali-
quid per si-
militudinē &
allegoriam.

tota saepe continere vnā aliquam similitudinem, quæ rem po-
nat ante oculos vel parabolam vel allegoriam, vel actum ali-
quem humanum, & per considerationem earum rerum con-
siderabo aliquid spirituale, vt si de confessione agam tanquam
de medicina, ubi consideratur medicus qui est confessarius, in-
firmus id est penitens, Morbi, peccata, ac medicina remedia,
& poenitentia peccatorum, vt considerat Guglielmus Parisien-
sis, vel vt est medium pacis & reconciliationis, quam Sacer-
dos vt arbiter facit inter Deum & peccatorem, vt est apud eum
dem, sic in die resurrectionis describam arcum triumphalem
in sepulchro vnde Christus surrexit, sumpto themate ex Isaia,
& erit sepulchrum eius gloriosum. Sic iudiciū vniuersale pro-
ponam sub Symbolo libri signati septem sigillis, quæ tunc ap-
erientur. Sic de poenitentia describam exercitum Dei expugna-
tem ciuitatem peccati. De oratione acturus dicam eam esse
mercaturam & negotiationem, maximè nobilem, homini pro-
priam, & lucri plenam. Lege apud D. Bernar. parabolam de
filio Regis, ubi ad similitudinem parabolæ filij prodigi, de-
scribitur aliquis defecisse à Deo, & graphice describuntur om-
nia quæ concurrunt ad eius reductionem, incipiendo à timore
vsque ad charitatem, & quomodo pater cælestis eum in suam
amicitiam receperit. Solet hæc methodus esse grata, & redde-
re attentum auditorem si aptè describatur. Quanquam pro-
banda non videtur quorundam sollicitudo, qui nisi huiusmodi
aliquod simulacrum reperiant existimant se nihil reperisse.

Cap. 11.
Apoc. 1.

Decimo non erit valde à superiore absimilis qui sequitur mo-
dus, tamen quia materia distinguuntur placet separare. Is est
si proponatur ante oculos mentis aliqua pictura, siue aliquod
emblemata, siue imago, in qua describantur quæ alicui rei spiri-
tualis conueniant, sicut Ezechiel vidit statum viri perfecti, &
Apostolici sub figura quadruplicis animalis habentis quatuor
facies

Decimo Ali-
qua pictura
vel Emble-
mata.

Cap. 1.

Apostolici sub figura quadruplicis animalis habentis quatuor
facies

facies quæ significant quatuor proprietates viri spiritualis, sic Chrysoft. fusè & graphicè auaritiã describit. Tertull. ingeniosè describit imaginem patientiæ: Bernar. ponit quadrigam auaritiæ, ac superbiæ, vbi explicat & rotas & equos, & Aurigam, sic ego si velim agere de qualitatibus Christiani Sacerdotis proponam Aaronem indutum vestibus suis, quibus utebatur cum ingrediebatur in Sanctuarium, quæ vestes optimè representant virtutes boni Sacerdotis, eodemque modo possunt excogitari emblemata, & imagines variæ virtutum ac vitiorum. Ita fieri potest concio aduersus mundum sub typo infamis Ciuitatis habentis suum regem, suos milites, suos muros, plateas, vias, hortos, fontes, suas scholas, sua tribunalia, suas leges. Undecimò potest describi & ornari aliquando in tota concione egregium aliquod exemplum, & historia grauis & accommodata ad persuadendum quod volumus. Sit mihi futura concio de obedientia quam præceptis Dei debemus, tractabo de obedientia Abrahæ in immolando filio, vbi non deerunt multæ circumstantiæ considerandæ, quæ omnia applicanda sunt ita vt populum ad obedientiam præceptorum inducam, V.g. præcepti granitas & difficultas, Abrahæ promptitudo & filij, proponam Angelum monentem, præmium obedientiæ & alia. Abundat nostra Ecclesia illustrium virorum ac mulierum exemplis. Duodecimò, Potest tractari aliqua concio per Symbolicam theologiam, quæ applicat rebus spiritualibus corporata & sensibilia, sicut sæpe Scriptura sacra facit, vt cum dicitur: Ego sum lux Mundi. Vos estis sal terræ, tunc enim inuentis proprietatibus lucis, salis, petriæ &c. optimè philosophari licebit, quam theologiam multi Patres sequuti sunt: ita loquar de sapientia super themate: quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt sapientiora sapientibus, explicando ex his quatuor munera sapientiæ diuina. Decimotertiò, Possumus vnã scripturam cum alia cõferre, vbi explicamus aliquam doctrinam, præsertim iungendo nouum testamentum cum vetere vt simus ei similes qui profert de thesauro suo noua & vetera, vt quod est prædictum in illo, in hoc ostendamus impletum, & figuram figurato optimè respondere, vt si Sacramentum Eucharistiæ exponam sub figura manna, vel Christum crucifixum sub figura aëni serpētis. Decimoquartò, Potest tractari aliqua doctrina tanquam paradoxum aliquod, sicut D. Chrysoft. scribit librum, quod nemo læditur nisi à seipso, & S. Ambrosius quod solus sapiens liber, & quod solus sapiens diues. Sic possum dicere maiorè esse libertatem

In Matt. Hom. 29. de Patient.

Vndecimò exemplū vel historia.

Duodecimò, Symbolica Theologia.

Ioan. 8. Matth. 5. Prou. 30.

Decimotertiò Paradoxum.

Decimoquarto Ethymologia nominis.

ratem Ioannis Baptista in carcere positi & ligati, quam Herodis in suo regali solio, & medicitatem Lazari esse diuitias, opes Epulonis esse mendicitatem, vbi oportebit remouere difficultates quæ apparent, & veritatem firmis argumentis stabilire in exemplorum, tum scripturarum; Felix est & insignis in huiusmodi rerum tractatione Chrysostronus, & ipse maxime poterit exemplo esse. Decimoquintò, etiam ipsa Ethymologia nominis præbebit non materiam solum, sed etiam ordinem quem tenere debeam, vt si locuturus de Ioanne sumam thema Ioannes est nomen eius. Vbi primò dicerem, iam esse tempus gratiæ Euangelicæ, cum hæcenus fuerit lex quæ gratiam non dabat, & hic erit locus communis; Differentia scilicet inter legem veterem ac nouam, cuius præ foribus adstat Ioannes gratiam præferens, cuius imaginis pulchritudinem depingam. Secundo ostendam quanta fuerit in Ioanne diuina gratia, tum viuendo sanctè, tum occumbendo fortiter. Tertiò dicerem ad morum institutionem debere nos omni operi nostro, hoc nomen imponere, vt etiam Ioannes sit nomen eius, totū Deo attribuamus, nequaquam nobis. Sic si super nomen Iesu velim tractare ostendam quod Christus quantus quantus est, Saluator est totus, in verbis, actionibus, oculis, manibus, cogitationibus, habitu, doctrina, morte, Sacramentis, semper & vbique saluat nec aliud habet munus. Decimosexto, solet arridere nonnunquā vt quasi dialogus fiat in ipsa concione. Grauis Concionator olim solebat introducere D. Paulum, & aliquem Corinthium, V. g. vel Ephesium vel Romanum vnum interrogantem, respondentem alterum; Qui dialogus potest dupliciter fieri, primò vt solus Concionator loquatur, referens colloquiū inter personas quas inducit, vel verè habitum, vel suo ingenio factum. Secundo vt ipsæ personæ loquentes introducantur, vt fecit Gerson in dialogo vbi exponit cantica canticorum. Si quis in die Annuntiationis vellet vti hoc modo, posset inducere in prima parte colloquentes Angelum & Christianum hominem, vt Christianus quærat, Angelus incarnati verbi mysterium explicet, & in Secunda parte concionis, rursus Gabrielem, & Mariam vt habet Euangelij historia. Hic tamen concionandi modus habet difficultatem quia oportet maxima prudentia vti, ad seruandū decorum personarum, ac rerum cum grauitate loci. Si quando placet Oratori vti hac methodo meminerit vbique se Oratorem sacrum agere, non poetam, & in templo non in theatro in suggestu non in Scæna versari.

Partis

Decimoquin-
to Concor-
dia vel Con-
ciliatio Scri-
pturarum.

Luc. 1.

Decimosex-
to Dialogus.